

Hyrynsalmen kunnan valmiussuunnitelman yleinen osa

Luonnos 23.10.2023

Hyväksytty: Kunnanhallitus 31.10.2023 § 161

Versionhallinta:

Muutospäivä:	31.10.2023	
Muutos:	Suunnitelman kokonaisu päivitys	
Muutoksen tekijä:	Johtoryhmä	

SISÄLTÖ

1	Strateginen valmiussuunnitelma, varautuminen häiriötilanteisiin	4
1.1	Turvallisuuskulttuuri ja turvallisuudenhallinta kuntakonsernissa	4
1.1.1	<i>Hyrynsalmen kunnan kokonaisturvallisuus</i>	<i>4</i>
1.1.2	<i>Turvallisuusstrategia.....</i>	<i>5</i>
1.1.3	<i>Valmiussuunnittelu Hyrynsalmen kunnassa</i>	<i>5</i>
1.2	Elintärkeät ja kriittiset toiminnot sekä niihin kohdistuvat uhkat.....	7
1.3	Varautumisen ja valmiussuunnittelun tarkoitus ja tavoitteet	8
1.3.1	Varautuminen ennaltaehkäisevänä toimintana.....	8
1.3.2	Elintärkeiden toimintojen ja palveluiden turvaaminen: jatkuvuussuunnittelu.....	9
1.3.3	Häiriötilanteen hallinnan ja johtamisen edellytysten turvaaminen	10
1.4	Lainsäädäntö ja ohjeet.....	10
1.5	Alueelliset ja kunnalliset uhka-arviot ja riskien arviointi	11
1.5.1	Kuntakonsernin yhteiset uhka-arviot	11
1.5.2	Poikkeusolojen uhkien arviointi	13
1.6	Painopisteet varautumisen kehittämisessä ja toimenpideohjelma	13
1.7	Häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumiseen liittyvät kustannukset ja hankinnat	14
1.8	Varautumiskoulutus ja harjoitukset.....	14
1.9	Valmiussuunnittelun vastuut ja vastuuhenkilöt kuntakonsernissa	14
1.10	Varautumisveloitteiden huomioiminen ostopalveluissa ja sopimusperusteisessa palvelutuotannossa.....	16
1.11	Yhteistoiminta varautumisessa ja suunnitelmien yhteensovittaminen.....	17
1.12	Kuntakonsernin valmiussuunnitelmien yhteensovittaminen	17
1.13	Pelastuslaitoksen tuki valmiussuunnittelulle.....	18
2	Operatiivinen valmiussuunnitelma, häiriötilanteen hallinta.....	19
2.1	Häiriötilanteen hallinnan tehtävät ja tavoitteet	19
2.1.1	<i>Keskushallinnon erityistehtävät häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa</i>	<i>19</i>
2.1.2	<i>Sivistyspalvelujen erityistehtävät häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.....</i>	<i>20</i>
2.1.3	<i>Teknisten palvelujen erityistehtävät häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa</i>	<i>20</i>
2.2	Uhka-arvioiden keskeiset tulokset.....	20
2.3	Johtamisjärjestelmä normaalioloissa.....	21
2.4	Kuntakonsernin johdon ja avainhenkilöstön hälyttämisen ja informointijärjestelyt.....	21
2.5	Luottamushenkilöelinten informointi	22
2.6	Tehostetun johtamisen ja tilanteen seurannan käynnistäminen häiriötilanteessa.....	22
2.7	Johtamispaikat	23
2.8	Johtaminen ja tilannetietoisuus.....	24
2.9	Viestinnän ja tiedottamisen peruslinjaukset	25

2.10	Pelastuslaitoksen tuki häiriötilanteen hallinnassa	25
2.11	Pelastustoiminta, väestön suojaaminen ja yhteistoiminta pelastuslaitoksen kanssa	26
	2.12.1 Yhteistoiminta	26
	2.12.2 Pelastustoiminnan johtaminen	26
	2.12.3 Väestön varoittaminen	27
	2.12.4 Väestön suojaaminen	27
	2.12.5 Väestön evakuointi	27
	2.12.6 Omatoiminen varautuminen	27
2.12	Toiminnan yhteensovittaminen	28
	2.12.1 Yhteydenpito ja yhteistoiminta: kuntayhtymät ja muut alueelliset toimijat	28
3	Poikkeusolojen valmiussuunnitelma, varautuminen poikkeusoloihin	29
3.1	Poikkeusolojen vaikutukset kunnan toimintaan ja toimintaedellytyksiin	29
3.2	Kunnan hallinto poikkeusoloissa	30
3.3	Valmiustoiminta poikkeusoloissa	30
3.4	Varausjärjestelyt ja varaamisen vastuut	31
	3.4.1 Henkilöstön varaamisen vastuut kuntakonsernissa	31
	3.4.2 Vastuut rakennusvarauksista	32
	3.4.3 Vastuu ajoneuvo- ja työkonevarauksista	32
3.5	Väestönsuojelutehtävät ja väestönsuojeluorganisaatio	32
4	SUUNNITELMAN LIITTEET	34

1 Strateginen valmiussuunnitelma, varautuminen häiriötilanteisiin

1.1 Turvallisuuskulttuuri ja turvallisuudenhallinta kuntakonsernissa

1.1.1 Hyrynsalmen kunnan kokonaisturvallisuus

Valtioneuvoston periaatepäätöksen (2012) mukaan suomalaisen yhteiskunnan varautuminen toteutetaan kokonaisturvallisuuden periaatteella, mikä tarkoittaa yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamista viranomaisten, elinkeinoelämän sekä järjestöjen ja kansalaisten yhteistoimintana. Varautumisesta huolehtiminen on osa kaikkien toimijoiden päivittäistä toimintaa. Normaalioloissa rakennettavat järjestelmät ja varautumistoimenpiteet luovat perustan toiminnalle poikkeusoloissa.

Kunnan kokonaisturvallisuus muodostuu turvallisuusjohtamisesta, riskienhallinnasta ja sisäisestä valvonnasta, varautumisesta ja jatkuvuudenhallinnasta, organisaatioturvallisuudesta sekä paikallisesta turvallisuussuunnittelusta.

Hyrynsalmen kunnan turvallisuuteen ja varautumiseen liittyvät seuraavat dokumentit:

- Hyrynsalmen kunnan valmiussuunnitelman yleinen osa liitteinen (2023, liitteet osin ei-julkisia)
- Hyrynsalmen kunnan evakointisuunnitelma (2021, ei julkinen)
- Hyrynsalmen kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohje (2019, ei julkinen) ja Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan suunnitelma (2021, ei julkinen)
- Hyrynsalmen kunnan tietoturva- ja tietosuojapolitiikka (2022)
- Kuntakonsernin yhtiöiden valmius- ja pelastussuunnitelmat

Turvallisuussuunnittelussa on huomioitava toimintaympäristö. Hyrynsalmen osalta keskeisiä valmiussuunnitteluun vaikuttavia huomioita toimintaympäristöstä ja sen kehityksestä ovat seuraavat:

- Pinta-alaltaan laaja, mutta harvaan asuttu ja väestöltään pieni kunta. Väestön väheneminen ja harveneminen maaseudulla jatkuu edelleen.
- Vanhuksien osuus väestöstä suuri (eläkeläisiä yli puolet väestöstä), väestön ikääntyminen jatkuu myös tulevaisuudessa, mutta hitaammin kuin viime vuosina.
- Maaseutumainen, taajama-aste 56 %; Ukkohallan matkailukeskus muodostaa toisen taajaman.
- Selkeä aluerakenne: palvelut keskittyneet keskustaaajamaan keskelle kuntaa 5-tien ja Emäjoen vesistöreitien varteen, matkailupalvelut keskittyneet suhteellisen tiiviisti Ukkohallan matkailukeskuksen ympäristöön kunnan länsiosassa.
- Loma-asutus lisääntyy, erityisesti Ukkohallassa.
- Matkailusesongit ja suuret tapahtumat (esim. Suopotkupallo) moninkertaistavat kunnan väkiluvun.
- Kunnan organisaatio on ohut, joten varautuminen ja yhteistyö on tärkeää.

1.1.2 Turvallisuusstrategia

Hyrynsalmen kunnan turvallisuusstrategian painopisteet ovat seuraavat:

- Väestöä, omaisuutta tai ympäristöä uhkaavat tapahtumat on kyettävä ennakoimaan havaitsemaan ja hallitsemaan; ajantasainen tilannekuva on tärkeä.
- Vastuuviranomaiset on pystyttävä hälyttämään nopeasti.
- Tilanteesta on voitava tiedottaa muille viranomaisille, väestölle ja yhteisöille suojaamistoimenpiteiden toteuttamiseksi uhkien vaatimalla tavalla.
- Valvonta-, hälytys- ja tietojärjestelmien avulla on kyettävä turvaamaan tilannetietojen kokoaminen, käsittely ja jakaminen sekä siihen liittyvä viranomaisten välinen yhteistyö.
- Väestön suojautumismahdollisuuksia on ylläpidettävä.
- Väestö on kyettävä evakuoimaan uhanalaisilta alueilta.
- Onnettomuus- ja tuhotilanteiden vaatimalla pelastustoiminnalla on oltava riskejä ja uhkia vastaava toimintavalmius kaikissa oloissa.
- Ympäristöuhkia ja -vahinkoja on voitava estää ennakoitavalla mahdollisimman hyvin.
- Toteutuneet ympäristövahingot on kyettävä havaitsemaan ja rajoittamaan nopeasti.

1.1.3 Valmiussuunnittelu Hyrynsalmen kunnassa

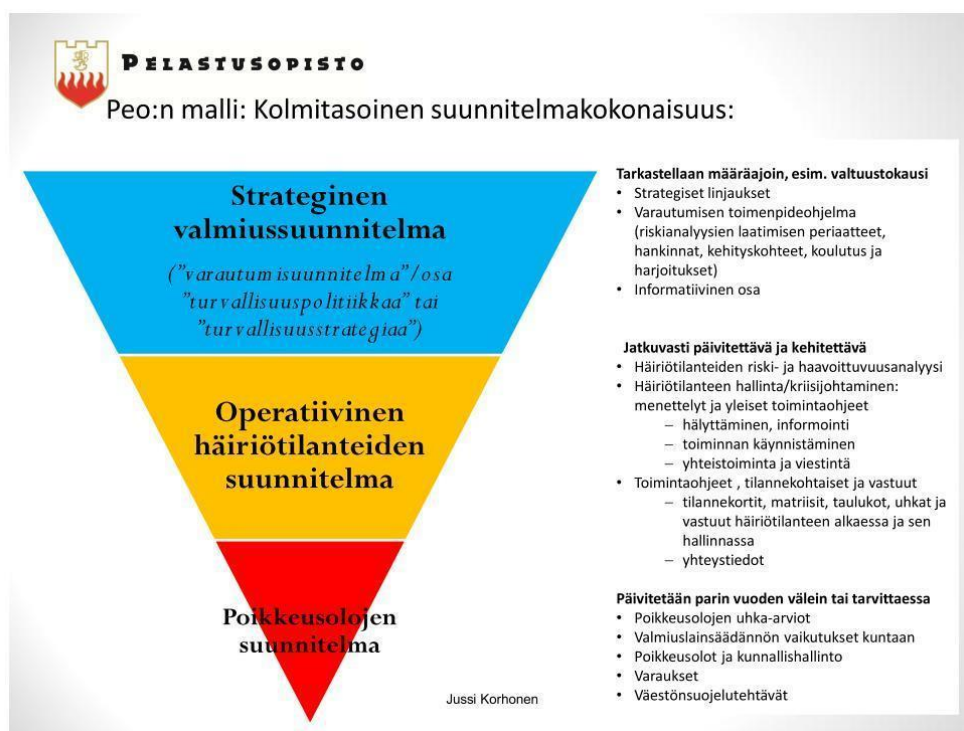
Hyrynsalmen kunnan varautumisen ja valmiussuunnittelun tavoite on kunnan strategiaa tukien turvallisen elinympäristön luominen, kunnan palvelutuotannon mahdollisimman häiriötön hoitaminen kaikissa olosuhteissa, häiriötilanteiden hallinta ja niistä toipuminen. Varautuminen perustuu valmiuslain (1552/2011), pelastuslain (379/2011) ja muun erityislainsäädännön varautumisvelvollisuuteen. Valmiuslain 12 §:n mukaan kuntien – muiden viranomaisten ohella- ”tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa”.

Varautumisella tarkoitetaan toimintaa, jolla varmistetaan tehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen ja mahdollisesti tarvittavat tavanomaisesta poikkeavat toimenpiteet normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Varautumistoimenpiteitä ovat mm. valmiussuunnittelu, jatkuvuudenhallinta, etukäteisvalmistelut, koulutus ja valmiusharjoitukset. Varautuminen perustuu riskiarvioon, jossa tunnistetaan kaikki uhkamallit kansallisesti ja alueellisesti tunnettujen uhkamallien pohjalta.

Valmiussuunnittelu on prosessi, jossa luodaan elintärkeät toiminnot turvaavat suunnitelmat eri uhkamallien mukaan. Valmiussuunnittelun keskeinen tehtävä on laatia *valmiussuunnitelma*, jossa selvitetään häiriötilanteiden ja poikkeusolojen vaikutukset organisaation tehtäviin ja toimintaan, toiminnassa ja tehtävissä tapahtuvat muutokset, toiminnan jatkuvuuden turvaaminen ja toimenpiteet normaalioloihin palaamiseksi. Pääpaino valmiussuunnittelussa on normaaliolojen häiriötilanteilla. Valmiuden ylläpito pyritään saamaan osaksi normaalia toimintaa, ja painopistettä pyritään suuntaamaan häiriötilanteiden hallinnasta niiden ennakointiin, estämiseen sekä vaikutusten minimointiin.

Ministeriöt, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto, Kainuun pelastuslaitos ja Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus antavat ohjeita ja määräyksiä varautumisesta ja valmiussuunnittelusta. Hyrynsalmen kunnan varautumistyötä johtaa kunnanjohtaja yhdessä kunnanhallituksen kanssa. Häiriötilanteessa toimintaa johtavat vastuulliset ja toimivaltaiset viranomaiset tai muut siihen lainsäädännössä velvoitetut turvallisuustoimijat omien tehtäviensä ja toimivaltansa mukaisesti. Johtosuhteet, organisaatiot ja vastuu-jako säilytetään normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa mahdollisimman muuttumattomina.

Hyrynsalmen kunnan valmiussuunnitelman yleinen osa perustuu Pelastuslaitoksen Kunnan valmiussuunnitelman yleisen osan malliin (2012), jossa valmiussuunnitelma on kolmiosainen kokonaisuus kuvan 1 esittämällä tavalla.

Kuva 1: Kunnan valmiussuunnitelman rakenne

Hyrynsalmen kunnan valmiussuunnitelman yleinen osa on laadittu siten, että se on julkinen asiakirja. Yleisen osan liitteet ovat pääosin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) perusteella salassa pidettäviä asiakirjoja. Valmiussuunnitelman yleisen osan hyväksyy kunnanhallitus.

Valmiussuunnitelman yleisen osan lisäksi palvelualueet varautuvat häiriö- ja poikkeusolojen johtamiseen ja tehtäviin omilla suunnitelmillaan, kiinteistöille tehdyillä pelastussuunnitelmilla, resursoinnilla ja harjoittelemalla säännöllisesti suunnitelmien mukaista toimintaa. Varautumisessa otetaan huomioon myös ulkoistetut palvelut sekä yhteistyö muiden toimijoiden kanssa. Sosiaalitoimen ja terveydenhuollon osalta valmiussuunnittelusta vastaa Kainuun hyvinvointialue ja ympäristöterveydenhuollon osalta Sotkamon kunta.

[Varautuminen ja jatkuvuudenhallinta kunnassa \(pdf\)](#)

Turvallisuus- ja puolustusasiain komitean sihteeristö, 2012

1.2 Elintärkeät ja kriittiset toiminnot sekä niihin kohdistuvat uhat

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä Yhteiskunnan turvallisuusstrategia (YTS, 2017) määritellään suomalaisen yhteiskunnan *elintärkeät toiminnot*, joiden jatkuvuus on pysyvä takamaan kaikissa olosuhteissa. Näitä ovat:

- valtion johtaminen
- kansainvälinen toiminta
- Suomen puolustuskyky
- sisäinen turvallisuus
- talouden ja infrastruktuurin toimivuus
- väestön toimeentuloturva ja toimintakyky
- henkinen kriisinkestävyys.

Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa on kuvattu 13 *uhkamallia*, yleisellä tasolla olevaa kuvausta turvallisuusympäristön häiriöistä. Näitä ovat:

- Voimahuollon vakavat häiriöt
- Tietoliikenteen ja tietojärjestelmien vakavat häiriöt
- Kuljetuslogistiikan vakavat häiriöt
- Yhdyskuntatekniikan vakavat häiriöt
- Elintarvikehuollon vakavat häiriöt
- Rahoitus- ja maksujärjestelmän vakavat häiriöt
- Julkisen talouden rahoituksen saatavuuden vakavat häiriöt
- Väestön terveyden ja hyvinvoinnin vakavat häiriöt
- Suuronnettomuudet, luonnon ääri-ilmiöt ja ympäristöuhkat
- Terrorismi ja muu yhteiskuntajärjestystä vaarantava rikollisuus
- Rajaturvallisuuden vakavat häiriöt
- Poliittinen, taloudellinen ja sosiaalinen painostus
- Sotilaallisen voiman käyttö

Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa on tunnistettu kaikkiaan 37 uhkamalleja konkreettisesti *häiriötilannetta*, jotka toimivat valmiussuunnittelun pohjana. Häiriötilanteella tarkoitetaan uhkaa tai tapahtumaa, joka vaarantaa yhteiskunnan turvallisuutta, toimintakykyä tai väestön elinmahdollisuuksia ja jonka hallinta edellyttää viranomaisten ja muiden toimijoiden tavanomaista laajempaa tai tiiviimpää yhteistoimintaa ja viestintää. Häiriötilanteita ovat esimerkiksi vakavat luonnononnettomuudet kuten tulva tai myrskytuhot tai ne voivat aiheutua myös ihmisen toiminnasta, kuten terrorismi. Häiriötilanteita voi esiintyä niin normaali- kuin poikkeusoloissakin. Sama häiriötilanne voi liittyä useampaan eri uhkamalliin ja häiriötilanteiden kesken vallitsee usein voimakas keskinäisriippuvuus.

[Yhteiskunnan turvallisuusstrategia, YTS \(pdf\)](#)

Valtioneuvoston periaatepäätös, 2017

Hyrynsalmen kunnan uhka-arviot, riskianalyysit ja operatiivinen valmiussuunnitelma perustuvat edellä esitettyihin YTS:n uhkamalleihin ja häiriötilanteisiin paikalliselle tasolle sovellettuina.

Hyrynsalmen kunnan elintärkeitä ja kriittisiä toimintoja ja palveluja ovat:

- Paikallisen tilannekuvan luominen osaksi laajempaa tilannekuvaa
- Operatiivinen johtaminen; demokraattisen päätöksenteon minimin takaaminen
- Viestintä ja tiedottaminen
- Vesi- ja jätehuolto
- Terveysthuolto
- Sosiaalihuolto
- Perusopetus
- Varhaiskasvatus
- Ruokahuolto
- Energiahuolto (mm. kriittisten palvelusolmujen ja maatilojen sähkön saanti)
- Kriittisten kiinteistöjen ylläpito
- Kriittisten tietojärjestelmien ylläpito
- Katu- ja tieverkosto sekä mahdollisesti muut reitit
- Rahahuolto.

1.3 Varautumisen ja valmiussuunnittelun tarkoitus ja tavoitteet

1.3.1 Varautuminen ennaltaehkäisevänä toimintana

Varautumiseen kuuluu olennaisesti häiriötilanteiden ennaltaehkäisy ja riskien minimointi ja poistaminen. Riskien hallintaa ohjeistetaan Hyrynsalmen kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeessa (2019, ei julkinen) ja Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan suunnitelmassa (2021, ei julkaistu). Varautuminen pyritään liittämään osaksi kaikkia kunnan normaaleja toimintoja ja toiminnan suunnittelua.

Yritysten, yhteisöjen ja kotitalouksien itsenäinen varautuminen häiriötilanteisiin on myös huomioitava osana kunnan valmiussuunnittelua. Tähän kuuluu mm. Kotivaratiotoisuuden levittäminen. Koulutusta omatoimiseen varautumiseen annetaan Kainuussa mm. Suomen Pelastusalan keskusjärjestön, Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen, Suomen Punaisen Ristin, kansalaisopistojen, järjestöjen ja kyläyhdistysten toimesta.

[Varautuminen ja kotivara](#)

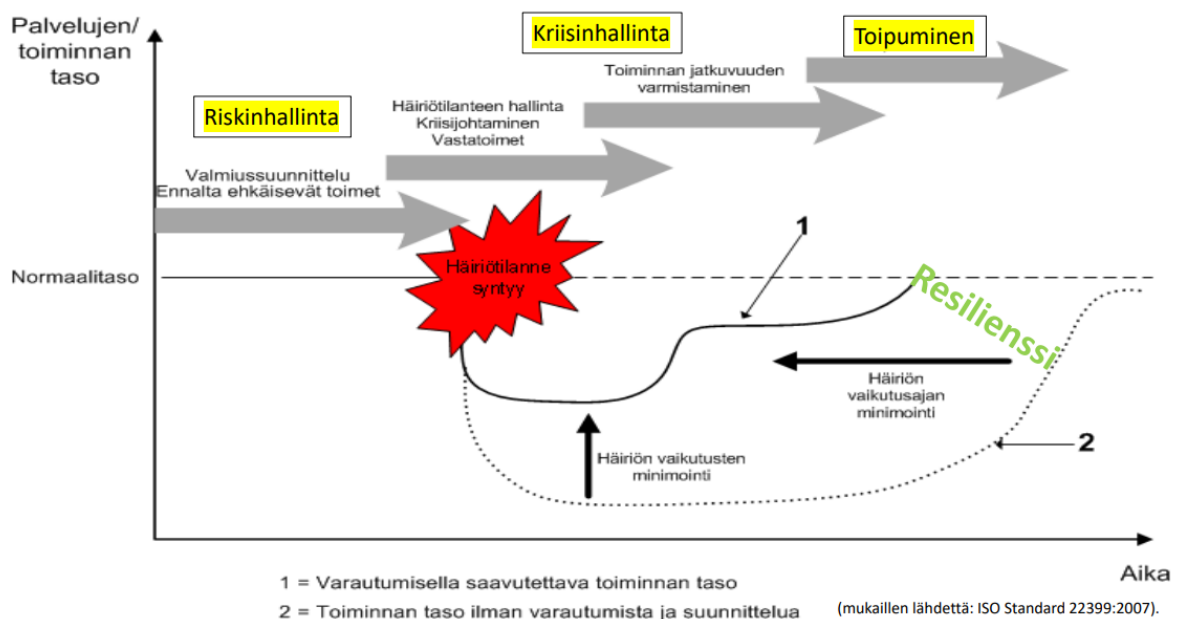
Suomen pelastusalan keskusjärjestö, SPEK

[72 tuntia -nettisivut](#)

1.3.2 Elintärkeiden toimintojen ja palveluiden turvaaminen: jatkuvuussuunnittelu

Kaikkia riskejä ei riskienhallinnalla voida koskaan tunnistaa, pienentää riittävässä määrin tai poistaa kokonaan. Joskus riskit toteutuvat ja niihin on pystyttävä reagoimaan. Toiminnan *jatkuvuussuunnittelun* avulla parannetaan organisaation häiriönsietokykyä. Jatkuvuussuunnittelun tavoitteena on ehkäistä toiminnan häiriöitä, pienentää häiriöiden vaikutuksia toimintaan sekä turvata organisaation keskeisten toimintojen uudelleenkäynnistäminen häiriöiden jälkeen. Varajärjestelyt on tehtävä niin ihmisten, tilojen, laitteiden kuin tietojärjestelmien osalta. Kukin toimiala tekee suunnitelmat omaa toimintaansa varten. Varautumisveloitteiden huomiointi ostopalveluissa on kuvattu dokumentin kohdassa 1.10.

Jatkuvuudenhallintaa voidaan havainnollistaa oheisella kuvalla 2.

Kuva 2 Jatkuvuudenhallinnan konsepti.

Valmius- tai jatkuvuussuunnittelun yleisiä periaatteita ovat:

- Jatkuvuussuunnittelu ja valmiussuunnittelu eivät ole kertasuoritteita, vaan normaalitoimintaan liittyviä prosesseja. Suunnitelmat on testattava ja päivitettävä.

- Vastuu on jaettu valtion, kunnan ja yritysten kesken. Vastuut eivät muutu häiriö- ja eritystilanteissa tai poikkeusoloissa.
- Pohjana on riskikartoitus sekä tärkeisiin järjestelmiin keskittyminen.
- Paras keino on ennaltaehkäisy.
- Henkilöstö ja sen koulutus ovat avainasemassa.
- Suunnitelmien mukaista toimintaa on harjoitettava säännöllisesti henkilöstön tietotaidon ylläpitämiseksi.
- Hälytys- ja muiden tiedonsiirtoyhteyksien ja yhteystietojen on oltava jatkuvasti kunnossa.

1.3.3 Häiriötilanteen hallinnan ja johtamisen edellytysten turvaaminen

Häiriötilanteen tehokkaan hallinnan kannalta on keskeistä, että tarvittavat toimenpiteet käynnistetään viipymättä ja riittävässä laajuudessa tilanteen kehitystä ennakoiden. Kunnan laajuisen kriisinhallinnan yksi keskeisimmistä tavoitteista on tilannekuvan hallinta.

Häiriötilanteiden hallinnassa noudatetaan laillisuusperiaatetta ja säädettyä toimialajakoja. Viranomaisten vastuunjako ja yhteistyöelimien toimintamallit säilytetään häiriötilanteissa mahdollisimman pitkään normaaliolojen mukaisina. Toimivaltainen viranomaisen johtaa aina operatiivista toimintaa ja viestintää. Muut viranomaiset, yritykset ja järjestöt osallistuvat toimintaan tilanteen hallinnan edellyttämässä laajuudessa.

Onnistuneella viestinnällä on keskeinen merkitys tehokkaassa häiriötilanteiden hallinnassa. Oikea-aikainen, tietosisällöltään ja levikiltään riittävän laaja ja paikkansa pitävä tiedotus auttaa hillitsemään epävirallisten kanavien kautta leviävän, mahdollisesti väärän tiedon vaikutuksia. Aktiivinen tiedottaminen häiriötilanteen aikana on tärkeää myös silloin, kun häiriötilanteen selvittely tai purkaminen on suvantovaiheessa. Erilaisten häiriötilanteiden varalta on tehtävä suunnitelmat vaihtoehtoisten viestintävälineiden käytöstä siltä varalta, että perinteiset viestintäkanavat (kuten puhelin ja sähköposti) eivät ole käytettävissä. Hyrynsalmen kunnan viestintäperiaatteet ja -vastuut normaali- ja kriisitilanteissa on kirjattu Hyrynsalmen kunnan viestintäsuunnitelmaan 2021–2024 sekä tämän suunnitelman liitteenä 1 olevaan kriisiviestintäohjeeseen.

[Kriisiviestintäopas \(pdf\)](#), Kuntaliitto 2009

[Hyrynsalmen kunnan viestintäsuunnitelma \(pdf\)](#)

1.4 Lainsäädäntö ja ohjeet

Valmiuslain 12 §:ssä on säädetty yleinen varautumis- ja valmiussuunnitteluluvelvoite. Kuntien, kuntayhtymien ja muiden kuntien yhteenliittymien pitää varmistaa tehtäviensä hoidon mahdollisimman hyvä jatkuvuus kaikissa oloissa valmiussuunnitelmien ja etukäteisvalmisteluin.

Muita keskeisiä kuntien varautumista ja valmiussuunnittelua ohjaavia ohjeistuksia seurataan jatkuvasti virkatyönä (esim. Kainuun valmiusfoorumi, Kainuun Pelastuslaitos, Pohjois-Suomen AVI, eri ministeriöt).

Valmiuslaki 1552/2011

Pelastuslaki 379/2011

Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta 407/ 2011

Laki huoltovarmuuden turvaamisesta 1390/1992

Laki puolustusvoimista 551/2007

Valtioneuvoston päätös huoltovarmuuden tavoitteista VNp 857/2013

1.5 Alueelliset ja kunnalliset uhka-arviot ja riskien arviointi

1.5.1 Kuntakonsernin yhteiset uhka-arviot

Hyrnsalmen kunnan varautumisen ja valmiussuunnittelun perusta muodostuu ydintehävien priorisoinnin lisäksi tunnistetuista uhkamalleista ja arvioiduista riskeistä. Uhkamallit ja riskiluokitukset perustuvat yhteiskunnan turvallisuusstrategiaan (2017), kansalliseen riskiarvioon (2023), Kainuun alueelliseen riskiarvioon (2022) ja kunnan omaan riskiarvioon (LIITE 2, Riskianalyysi, SALAINEN). Kuvassa 3 on esitetty Kainuun alueellisen riskiarvion riskiluvultaan suurimmat riskit. Uhkamallien pohjalta voidaan laatia uhka-arvio, jossa käsitellään erilaisia uhkia, niiden vaikutuksia tehtävien hoitamiseen sekä varautumismahdollisuuksia ja -toimia.

Skenaario	Todennäköisyys	Vaikutus	Riskiluku	Arvion luotettavuus
Vesi- ja elintarvikeväli- teinen epidemia	5,00	2,75	13,75	**
Laaja sähkönjakeluhäiriö	4,00	2,88	11,52	**
Onnettomuuden tai ta- hallisen toiminnan ai- heuttama monipotilasti- lanne	4,00	2,86	11,44	***
Laajamittainen pandemia	4,00	2,75	11,00	***
Alueelle kohdistuva terro- ristinen teko	4,00	2,75	11,00	**
Metsä ja maastopalo	5,00	2,13	10,63	***
Laajamittaisen maahan- tulon tuomat terveysris- kit	4,00	2,63	10,52	**
Laaja tietoliikennehäiriö	4,00	2,50	10,00	**
Liikenneinfran palveluta- son romahtaminen	4,00	2,50	10,00	**

Kuva 3. Riskiluvuiltaan suurimmat riskit, Kainuun alueellinen riskiarvio 2022.

Hyrynsalmen kunnan ja toimialojen riskien ja haavoittuvuuksien arvioinnin työkaluksi on koottu riskianalyytitaulukko (LIITE 2, Riskianalyysi, SALAINEN). Taulukkoon riskiarviointiin on valittu Kainuun alueellisessa riskiarviossa tunnistetuista häiriötilanteista ne, jotka mahdollisesti keskeisimmin muodostaisivat riskiä Hyrynsalmen kunnan toimintaympäristössä. Taulukon avulla arvioidaan eri häiriötilanteiden toteutumisen todennäköisyyttä asteikolla 1–5 sekä kunkin häiriötilanteen toteutumisen seurauksia. Seurauksina arvioidaan vaikutuksia ihmisille, taloudellisia vaikutuksia sekä ympäristövaikutuksia. Kullekin häiriötilanteelle lasketaan sitten riskiluku kertomalla sen toteutumisen todennäköisyys seurausten vakavuudella. Näin häiriötilanteet voidaan jossakin määrin asettaa varautumisen suhteen keskinäiseen merkittävyysjärjestykseen. Riskien arviointi tehdään johtoryhmän toimesta, jolloin kukin johtoryhmän jäsen edustaa arvioinnissa omaa toimialaansa.

Keskeisimmiksi arvioidut uhkatilanteet on edelleen koottu uhka-arvioon (LIITE 3 Keskeiset uhkatilanteet, vaikutukset ja varautuminen, SALAINEN). Uhka-arvio on pohjana sekä varautumisen toimenpideohjelmalle, häiriöiden ennaltaehkäisylle, että operatiiviseen valmiussuunnitelmaan liittyvän toimintamallin ja häiriötilanteen hallinnan tilannekohtaisen toiminnan yhteensovittamiselle. Yhteistä uhka-arviota täydentävät eri

toimialojen ja toimijoiden uhka-arviot ja mahdolliset toimintokohtaiset tarkemmat riski- ja haavoittuvuusanalyysit.

[Kansallinen riskiarvio 2018 \(pdf\)](#), Sisäministeriö

[Kainuun alueellinen riskiarvio 2022 \(pdf\)](#)

Hyrnsalmen kuntakonserniin kuuluvat tytäryhteisöt vesi- ja lämpöyhtiö Vesi-Mega Oy sekä kiinteistö- ja asuntoyhtiöt As Oy Kiviöntaito, Kt Oy Ahmahaka ja Kt Oy Hyrnsalmen virastotalo. Hyrnsalmen kunta omistaa lisäksi 3,98 % osuuden Kainuun Jätehuollon kuntayhtymästä. Kunnanhallitus yhdessä kunnanjohtajan kanssa ohjaa päätöksillään ja ohjeillaan konsernia. Kainuun hyvinvointialue vastaa sosiaalitoimesta ja terveydenhuollosta sekä näiden valmiussuunnittelusta. Ympäristöterveydenhuollosta ja sen valmiussuunnittelusta vastaa koko Kainuun osalta isäntäkuntana Sotkamon kunta.

1.5.2 Poikkeusolojen uhkien arviointi

Poikkeusolojen uhkien arviointi, erityisesti sotilaallisten uhkien osalta, tehdään yhteistoiminnassa muiden viranomaistahojen kanssa niihin liittyvien poikkeuksellisten suurten riskien takia. Keskeisiä yhteistoimintatahoja tässä ovat esimerkiksi pelastustoimi, puolustusvoimat sekä aluehallinto; Kainuussa keskeinen taho on myös keskeisistä viranomaistahoista koostuva *valmiusfoorumi*. Poikkeusoloihin varautumista kuvataan tarkemmin tämän suunnitelman luvussa 3.

1.6 Painopisteet varautumisen kehittämisessä ja toimenpideohjelma

Kuntakonsernin lähivuosien turvallisuuden hallinnan ja varautumisen kehittämistä suunnitellaan toteutetun riskianalyysin ja uhka-arvioiden pohjalta. Seuraavaan taulukkoon 1 on koottu Hyrnsalmen kunnan varautumisen kehittämisen keskeiset toimenpiteet.

Painopiste	Toimenpiteet	Toteutusaikataulu	Vastuutaho
Valmiussuunnittelu-prosessin vakiinnuttaminen	Sisällytetään talousarvioprosessiin	Valtuustokausittain	Johtoryhmä; Laajennettu johtoryhmä
Toimialojen sekä erillis-toimintojen valmiussuunnitelmien ajantasaisuus	Määrävälein päivittäminen; varsinkin uudistusten yhteydessä	Vuosittain jatkuvana toimintana	Osastopäälliköt
Viestijärjestelmien toimivuuden varmistaminen	Monipuolisen järjestelmän kehittäminen; selkeät vastuut	Vuosittain ja rakenteellisten uudistusten yhteydessä	Johtoryhmä ja viestintäryhmä
Sisäisten hälytysjärjestelyiden kehittäminen	Yhteystietojen ajantasaisuus, hälytysvastuut	Vuosittain	Johtoryhmä ja koko konserni

Taulukko 1. Hyrnsalmen varautumisen kehittämisen toimenpideohjelma.

1.7 Häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumiseen liittyvät kustannukset ja hankinnat

Varautuminen on osa kunnan normaalia toimintaa ja siitä aiheutuvat kustannukset sisällytetään toiminta- ja taloussuunnitelmiin sekä talousarvioiden toiminta- ja investointimenoihin.

Tehostetussa ja täysvalmiudessa ne toiminnot, joiden tehtävät lisääntyvät, voivat saada lisämäärärahaa ensisijaisesti lakkaavien ja vähenevien toimintojen rahoituksesta.

1.8 Varautumiskoulutus ja harjoitukset

Keskeinen osa varautumista, valmiussuunnittelua ja valmiuden ylläpitoa ovat henkilöstön koulutus ja harjoitukset.

Kainuun kunnat vastaavat oman varautumiseen sisältyvän johto- ja erityishenkilöstön koulutuksesta ja muun henkilöstön koulutuksesta. Pelastusopiston toimesta järjestetään varautumiskoulutusta Kainuun valmiusfoorumin jäsenorganisaatioiden henkilökunnalle yhdessä Kainuun pelastuslaitoksen kanssa. Kunnan henkilöstöä osallistuu vuosittain Pelastusopiston koulutuksiin sekä yleisille valmiussuunnittelun kursseille. Valmiuspäällikkö ohjaa kunnan luottamushenkilöt ja valmiustehtäviin nimetyt koulutukseen. Kunnan henkilöstöä osallistuu säännöllisesti Aluehallintoviraston järjestämiin valmiusharjoituksiin. Kunta voi myös esittää henkilöitä alueellisille maanpuolustuskursseille. Hyrynsalmen kunnan toimialat ja yhtiöt järjestävät omia harjoituksia tarpeen mukaan.

1.9 Valmiussuunnittelun vastuut ja vastuuhenkilöt kuntakonsernissa

Kunnanjohtaja strategisena johtajana vastaa yhdessä kunnanhallituksen kanssa varautumisesta ja jatkuvuudenhallinnasta. Kunnanjohtaja ja johtoryhmä määrittävät varautumisen yleiset ja toimialojen erilliset tavoitteet sekä vastaavat valmiussuunnittelun yhteen sovittamisesta. Valmiussuunnitelman yleisen osan päivityksestä vastaa hallintopäällikkö ja sen hyväksyy kunnanhallitus. Valmiussuunnitelman yleinen osa saatetaan tiedoksi kunnanvaltuustolle. Tytäryhtiöiden valmiussuunnitelmat hyväksyy yhtiön hallitus.

Pelastuslain 65 §:ssä on erikseen säädetty vastuusta väestönsuojelutehtävissä ja niihin varautumisessa. Säädöksen mukaan kunnan viranomaisen, laitoksen ja liikelaitoksen vastuulla olevat väestönsuojelutehtävät ja niihin varautuminen kuuluvat niissä palvelevan viran- tai toimenhaltijan virkavelvollisuuksiin ja työsopimussuhteessa olevan henkilön tehtäviin. Valmiuslain nojalla kunnallisille viranomaisille saattaa poikkeusoloissa tulla hoidettavaksi normaaliolojen tehtävistä poikkeavia tehtäviä.

Kunnan kriittisten palvelujen ja tehtävien varmistamiseksi seuraavaan taulukkoon 2 on koottu niihin liittyvät keskeiset varautumistehtävät vastuineen sekä kuhunkin varautumistehtävään liittyvät suunnitelmat.

<i>Kriittinen palvelu/ tehtävä</i>	<i>Varautumistehtävä</i>	<i>Vastuu</i>	<i>Suunnitelma</i>
Valmiussuunnittelun johtaminen	Kunnan toimintojen varautumisen yhteensovittaminen	Kunnanjohtaja, johtoryhmä	Kunnan valmiussuunnitelman yleinen osa Yhteystietoliite Evakuointisuunnitelma
Valmiussuunnittelun johtaminen	Toimialakohtainen varautuminen	Kunnanjohtaja, johtoryhmä	Kunnan valmiussuunnitelman yleinen osa Toimialojen riskikartotukset Suunnitelma asiakirjojen suojaamisesta
Operatiivinen johtaminen	Häiriötilanteen hallinnan ja kriisijohtamisen toimintaedellytysten turvaaminen - henkilövaraukset - Johtokeskuksen toimintavalmiuden varmistaminen: päällystön nimeäminen, tilojen ylläpito	Kunnanjohtaja + varahenkilönsä Teknisten palvelujen osastopäällikkö	Kunnan valmiussuunnitelman yleinen osa: suunnitelman operatiivinen osa Evakuointisuunnitelma Johtokeskusten johtosääntö
Viestintä ja tiedottaminen	Häiriötilanteiden ja poikkeusolojen viestintään varautuminen - yhteystietojen ajantasaisuus - viestintälaitteet - hälytysjärjestelmät	Kunnanjohtaja ja viestintätiimin jäsenet	Viestintäsuunnitelma Yhteystietoluettelot
Vesihuolto	Vesihuollon varautuminen	Vesi-Mega Oy, tj.	Vesihuollon valmiussuunnitelma
Jätehuolto	Jätehuollon varautuminen	Ekokymppi Oy	Jätehuollon valmiussuunnitelma
Terveydenhuolto	Terveydenhuollon varautuminen	Kainuun hyvinvointialue	Terveydenhuollon valmiussuunnitelma
Sosiaalihuolto	Sosiaalitoimen varautuminen	Kainuun hyvinvointialue	Sosiaalihuollon valmiussuunnitelma
Perusopetus	Opetustoimen jatkuvuuden hallinta	Sivistyspalvelujen osastopäällikkö	Koulun pelastussuunnitelma
Varhaiskasvatus	Varhaiskasvatuksen varautuminen	Varhaiskasvatuspäällikkö	Päiväkodin pelastussuunnitelma
Ruokahuolto	Ruokahuollon varautuminen	Teknisten palvelujen osastopäällikkö, 2/2024 palveluntuottaja	Ruokahuollon valmiussuunnitelma

<i>Kriittinen palvelu/ tehtävä</i>	<i>Varautumistehtävä</i>	<i>Vastuu</i>	<i>Suunnitelma</i>
Energiahuolto	Energiahuollon varautuminen	Teknisten palvelujen osastopäällikkö, Vesi-Mega Oy, tj.	Vesi-Mega Oy:n valmiussuunnitelma
Kriittisten kiinteistöjen ylläpito		Kehityspäällikkö/Kt. Oy Virastotalon tj Teknisten palvelujen osastopäällikkö	Kiinteistöjen pelastussuunnitelmat (sote) Virastotalon ja Ahmahakan kiinteistöjen turvallisuus-/pelastussuunnitelmat
Kriittisten tietojärjestelmien ylläpito	Palvelujen turvaaminen kaikissa oloissa	Palveluntuottajat, hallintopäällikkö	Valmiussuunnitelma
Katu- ja tieverkosto	Infran varautuminen	Käyttöpäällikkö	Kunnan valmiussuunnitelman yleinen osa
Rahahuolto	Talouspalvelujen turvaaminen kaikissa oloissa	Talous- ja henkilöstöhallinto	Kunnan valmiussuunnitelman yleinen osa

Taulukko 2. Hyrynsalmen varautumistehtävät ja vastuut.

1.10 Varautumisvelvoitteiden huomioiminen ostopalveluissa ja sopimusperusteisessä palvelutuotannossa

Jos kunta ulkoistaa palvelujaan, sen on huolehdittava varautumisen hoitamisesta. Ostopalveluina hankittujen palveluiden osalta toiminnasta häiriö- ja poikkeustilanteissa voi olla tarpeen sopia sopimusteknisesti. Tällainen on tilanne esimerkiksi Hyrynsalmen kunnan ateria- ja puhtaanapitopalveluiden osalta, jotka ostetaan ulkoiselta palveluntuottajalta helmikuusta 2024 alkaen. Huoltovarmuuskeskuksen SOPIVA-aineistosta löytyy erityyppisiin sopimuksiin sovellettavia sopimuslausekkeita. Ostopalvelujen osalta on myös varmistettava, ettei kyseistä resurssia ole häiriötilanteissa jo varattu toisaalle. Ulkoistettujen palvelujen toimivuus ja käytettävyys tulee varmistaa valvonnalla ja tarvittaessa yhteisharjoituksin. Kunnan on varauduttava myös tilanteeseen, jossa ulkopuolinen palveluntuottaja on häiriötilanteessa kyvytön täyttämään sopimusvelvoitteitaan.

[Sopimukseen perustuva varautuminen - SOPIVA](#), Huoltovarmuuskeskus

1.11 Yhteistoiminta varautumisessa ja suunnitelmien yhteensovittaminen

Keskeisiä yhteistyötahoja ovat Pohjois-Suomen aluehallintovirasto, Kainuun Pelastuslaitos, Puolustusvoimat (Kainuun Prikaati), Hätäkeskuslaitos, Oulun poliisilaitos, Kajave ja Hyrynsalmen seurakunta.

Kainuun valmiusfoorumi aloitti toimintansa toukokuussa 2019. Valmiusfoorumissa jäsenorganisaatiot jakavat ja analysoivat turvallisuutta koskevaa tietoa sekä suunnittelevat, harjoittelevat ja toimivat yhdessä. Kainuun valmiusfoorumi toimii maakunnan ylimmän johdon suunnittelu- ja tiedonvaihtofoorumina turvallisuus- ja valmiusasioissa.

Kainuun pelastuslaitos on Kainuun pelastustoimesta huolehtiva aluepelastuslaitos. Kainuun pelastuslaitos on osa Kainuun hyvinvointialuetta ja pyrkii yhteensovittamaan Kainuun kuntien ja HVA:n varautumisvelvoiteisiin sisältyvän voimavarojen kokonaisuuden siten, että ne muodostavat yhdessä mahdollisimman tarkoituksenmukaisen toimintakokonaisuuden (kuva 4).

Varautumistehtävien jakautuminen Hyrynsalmen kunnan, Kainuun hyvinvointialueen ja Kainuun Pelastuslaitoksen kesken on kuvattu liitteessä 4 (Valmiustehtävien ja vastuiden erittely).

HYRYNSALMEN KUNTA	KAINUUN HVA	KAINUUN PELASTUSLAITOS
Valmiussuunnitelman yleinen osa	Valmiussuunnitelman yleinen osa	Alueen riskianalyysi
Toimialojen valmiussuunnitelmat	Terveydenhuollon valmiussuunnitelma	Pelastustoimen valmiussuunnitelma
Virastojen ja laitosten pelastussuunnitelmat	Sosiaalitoimen valmiussuunnitelma	Pelastusalueen evakuointisuunnitelma
Kunnan evakuointisuunnitelma	Ympäristöterveydenhuollon valmiussuunnitelma	Omatoimisen varautumisen koordinointi
Kunnan johtokeskuksen ylläpito	Lääkinnällinen pelastustoimi ja sairaankuljetus	Aluejohtokeskukset
	Psykososiaalinen apu	Alajohtopaikat

Kuva 4. Hyrynsalmen kunnan, Kainuun hyvinvointialueen ja Kainuun Pelastuslaitoksen valmiussuunniteluvastuut normaali- ja poikkeusoloja varten.

1.12 Kuntakonsernin valmiussuunnitelmien yhteensovittaminen

Kunnan toimialat eivät laadi erillisiä valmiussuunnitelmia, vaan toimialojen erityistehtävät on koottu tähän asiakirjaan. Kunnan tytäryhtiöt laativat omat valmius- tai pelastussuunnitelmat. Kainuun hyvinvointialue vastaa sosiaalitoimen ja terveydenhuollon ja Sotkamon kunta ympäristöterveydenhuollon valmiussuunnittelusta. Keskeisille kiinteistöille, kuten koululle, laaditaan omat pelastussuunnitelmat. Valmius- ja

pelastussuunnitelmien koordinointi tapahtuu kerran valtuustokaudessa valmiussuunnitelmien päivityksen yhteydessä.

1.13 Pelastuslaitoksen tuki valmiussuunnittelulle

Pelastuslain (379/2011) 27 §:n mukaan pelastuslaitoksella on alueellaan yleinen ohjaus- ja neuvontavelvoite onnettomuuksien ehkäisemisessä ja torjunnassa ja asianmukaisessa toiminnassa onnettomuustilanteessa. Lisäksi pelastuslaitos tukee alueeseen kuuluvan kunnan valmiussuunnittelua, jos siitä on kunnan kanssa sovittu. Kainuun pelastuslaitoksella ei ole erillistä sopimusta kuntien valmiussuunnittelun tukemisesta. Pelastuslaitos vastaa vastuulleen kuuluvien tehtävien valmiussuunnittelusta ja sovittaa yhteen eri viranomaisten valmiussuunnittelua.

2 Operatiivinen valmiussuunnitelma, häiriötilanteen hallinta

2.1 Häiriötilanteen hallinnan tehtävät ja tavoitteet

Yleisiä tehtäviä ja tavoitteita häiriötilanteen hallinnassa ovat:

- kunnan asukkaiden ja siellä oleskelevien turvallisuuden ja hyvinvoinnin varmistaminen
- häiriötilanteen muiden seurausten minimointi oikea-aikaisilla ja oikein mitoitetuilla vastatoimenpiteillä
- kunnallisten toimijoiden johtamis- ja toimintakyvyn ylläpitäminen
- kunnan toimintojen ja alueen muiden toimijoiden toiminnan yhteensovittaminen
- kunnan tuottamien elintärkeiden toimintojen ja palveluiden tuottamisen edellytysten varmistaminen ja siihen liittyvä päätöksenteko
- pelastustoiminnan ja muiden tarvittavien toimintojen tehokkaan suorittamisen tukeminen osoittamalla kalusto-, henkilöstö-, ja tilaresurseja pelastustoimen ja muiden viranomaisten avuksi
- häiriötilanteen akuutin vaiheen jälkeen toipumisvaiheeseen liittyvä päätöksenteko esimerkiksi resurssien käytöstä ja toipumistoimenpiteiden yhteensovittaminen
- jatkuva yhteydenpito ja tiedon välittäminen viranomaisiin ja muihin toimijoihin eri hallinnontasoilla ja -aloilla, mukaan lukien yhteistoiminnan muiden kuntien, ylikunnallisten toimijoiden (kuten esim. pelastuslaitos, kuntayhtymät jne.) elinkeinoelämän ja kansalaisjärjestöjen kanssa
- tilannetietojen kokoaminen, välittäminen ja analysointi sekä tilannekuvan muodostaminen kunnan alueelta yhteistoiminnassa muiden viranomaisten ja tahojen kanssa
- tilanteen edellyttämän oikea-aikaisen viestinnän organisoiminen ja toteutus omalle henkilöstölle ja kansalaisille
- ohjeiden antaminen väestölle esimerkiksi muuttuvista palveluista
- tilanteen mukainen uutistiedottaminen.

2.1.1 Keskushallinnon erityistehtävät häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa

Valmiussuunnitelman mukaisilla toimenpiteillä luodaan edellytykset kunnanvaltuuston, kunnanhallituksen, kunnanjohtajan, johtoryhmän ja yleishallinnon työskentelylle muuttuneissa olosuhteissa.

Häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa keskushallinnon merkitys yleisen hallintotoiminnan ja hallintokuntien toiminnan johtamisessa ja koordinoimisessa korostuu. Keskushallinnon tehtävänä on määrittää ja päättää, millä kunnanhallinnon alueella voidaan tai on välttämätöntä tehdä supistuksia ja mitä toimintoja taas on lisättävä. Keskushallinto tekee tarvittaessa päätökset poikkeuslainsäädännön ja väestönsuojelun erityistarpeiden rahoituksesta.

Erityistilanteissa ja poikkeusoloissa huolehditaan sekä yleiseen kunnallishallintoon kuuluvista tehtävistä että tilanteen vaatimista lisätehtävistä sen hetkisillä organisaatioilla. Vastuut ja toimintatavat säilytetään normaaliolojen mukaisina niin pitkälle kuin mahdollista. Johtoryhmän tulee toimia kiinteässä yhteistyössä Kainuun johtokeskuksen (normaaliaikana aluepelastuslaitoksen johtokeskus, varsinaisissa poikkeusoloissa tilanteen mukaisessa laajuudessa toimiva Kainuun johtokeskus) kanssa. Maaseututoimi toimii yhteistyössä TE-keskuksen kanssa elintarviketuotannon ja –logistiikan tehtävissä.

Hallinnon erityistehtävänä on asiakirjojen suojaaminen ja käytettävyys poikkeusoloissa.

2.1.2 Sivistyspalvelujen erityistehtävät häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa

Lasten varhaiskasvatus on tehtäväalue, jonka merkitys poikkeusoloissa kasvaa. Aikuisväestö on poikkeusoloissa sitoutunut joko kokonaismaanpuolustuksen tai tuotantoelämän tarpeisiin. Akuutissa uhkatilanteessa varhaiskasvatustoiminta keskeytyy ja lapset suojautuvat yhdessä sukulaistensa kanssa.

Perusopetuksen järjestämiseen pyritään kaikissa poikkeusoloissa. Toimiva perusopetusta pidetään turvallisuuden tunteen tärkeänä lisätekijänä. Perusopetuksen tulee suunnitella opetustoimen järjestäminen myös tilapäisesti niukkenevissä toimitiloissa. Toimitiloja saatetaan tarvita tilapäisesti kenttäarmeijan ryhmytykseen tai evakuoitujen majoitustiloiksi. Akuutissa uhkatilanteessa perusopetus keskeytyy ja oppilaat suojautuvat yhdessä sukulaistensa kanssa.

Kulttuuri- vapaa-aika- ja kirjastopalvelujen toiminta lakkaa poikkeusoloissa ja niiden henkilökunta ohjataan valmiustehtäviin.

2.1.3 Teknisten palvelujen erityistehtävät häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa

Akuuteissa tilanteissa kootaan huoltoryhmät, jotka huolehtivat keskeisen infran ylläpidosta. Käytettävissä olevat voimavarat priorisoidaan keskeisiin palveluihin. Kriittiset tieväylät ja kiinteistöt pidetään kunnossa ja ruokahuollon toimivuus kriittisissä palveluissa varmistetaan.

2.2 Uhka-arvioiden keskeiset tulokset

Kuntakonsernin yhteinen uhka-arvio ja riskikartoitus ovat tämän valmiussuunnitelman liitteinä 2 ja 3. Riskianalyyssissä on arvioitu kunkin häiriötilanteen toteutumisen todennäköisyyttä sekä vaikutusten vakavuutta häiriötilanteen toteutuessa.

Riskianalyyssin perusteella keskeisimpiä uhkia ja häiriötilanteita Hyrynsalmen kunnan kannalta ovat:

- Tietoliikenteen ja tietojärjestelmien pitkäkestoinen ja laaja toimintahäiriö mm. maksuliikenne, viestintä
- Laaja tai pitkäkestoinen sähkönjakeluhäiriö
- Sään ääri-ilmiöiden aiheuttamat tilanteet
- Vesihuollon (ml. jätevesihuollon) häiriöt

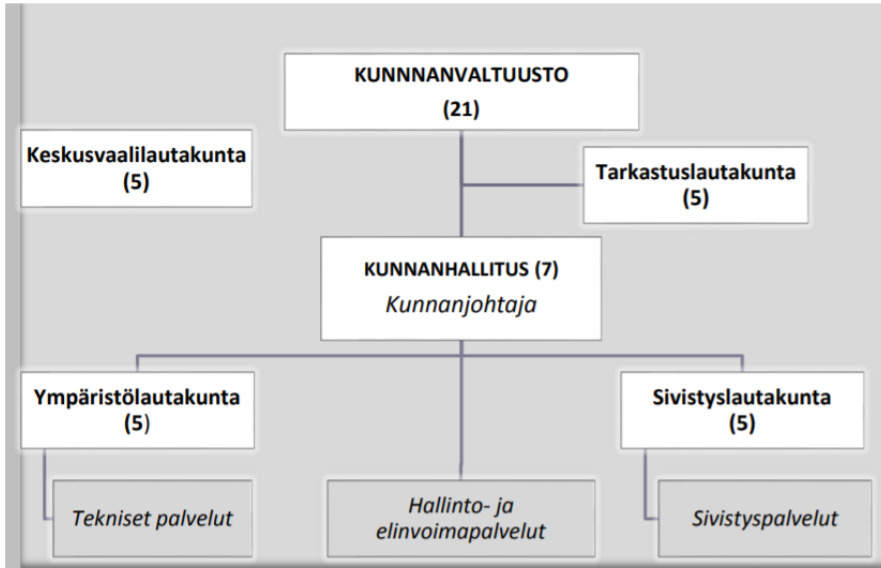
- Vesi- ja elintarvikevälikiteinen epidemia
- Sotilaallinen konflikti
- Pandemia tai muu laaja-alainen tartuntatautilanne

Muita mahdollisia uhkia ja häiriötilanteita ovat:

- Vakava henkilökuntaan kohdistuva väkivallanteko
- Massiivinen pakolaistilanne, mukaan lukien maahantulon terveysriskit
- Maasto- ja metsäpalot
- Maa- ja/tai vesialueen laaja-alainen saastuminen
- Suuronnettomuustilanne (lento-, raide- ja maantieliikenne, rakennuspalot)
- Vakava kemikaali- tai räjähdönnettomuus vaarallisia aineita käsittelevässä teollisuuslaitoksessa tai kuljetuksessa
- Tulva- tai pato-onnettomuus
- Kriittisen liikenneinfran käytettävyyden häiriintyminen

2.3 Johtamisjärjestelmä normaalioloissa

Kunnan johtamisjärjestelmän (kuva 5) muodostaa normaalioloissa luottamushenkilöiden muodostamat kunnanhallitus ja lautakunnat sekä kunnan johtoryhmä, johon kuuluvat kunnanjohtajan lisäksi hallinto- ja elinvoimapalveluista hallintopäällikkö ja kehityspäällikkö, teknisten palvelujen osastopäällikkö ja sivistyspalvelujen osastopäällikkö. Kunnan organisaatio on kuvattu alla.

Kuva 5. Hyrynsalmen kunnan organisaatio.

2.4 Kuntakonsernin johdon ja avainhenkilöstön hälyttämisen ja informointijärjestelyt

Kunnan häiriötilanteiden ja poikkeusolojen johtoryhmä koostuu kunnan johtoryhmästä, jota tarvittaessa laajennetaan eri asiantuntijoilla.

Sisäisessä hälyttämisessä peruseriaate on, että äkillisesti syntyvässä häiriötilanteessa kunkin tulee viipymättä ilmoittaa siitä esimiehelleen sekä edelleen tarvittaessa osastopäällikölle tai kunnanjohtajalle. Johtoryhmän kutsuu koolle kunnanjohtaja tai hänen sijaisenaan toimiva. Liitteeseen 5 on koottu johtoryhmän ja johtokeskuksen henkilöstö yhteystietoineen, johtokeskuksen tehtävineen ja VAP-varaustietoineen (LIITE 5, Kunnan valmiussuunnittelun johtoryhmän ja johtokeskuksen vastuuhenkilöt ja tehtävät sekä VAP-varaukset, SALAINEN).

Kainuun pelastuslaitos tai hätäkeskus ei kokoa tai ylläpidä kuntien hälytysryhmien yhteystietoja.

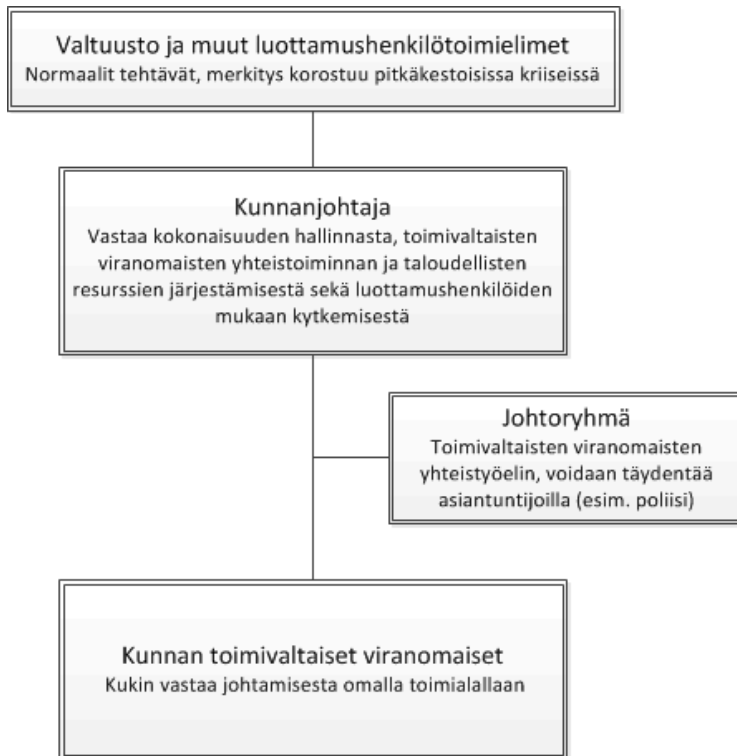
2.5 Luottamushenkilöelinten informointi

Luottamushenkilöiden informointi laajemmissa häiriötilanteissa on tarpeen. Vaikka luottamushenkilöillä ei olisikaan häiriötilanteessa varsinaista operatiivista roolia, keskeisten luottamushenkilöiden on syytä tietää perustiedot häiriötilanteesta ja sen hallintaan liittyvistä toimenpiteistä. Luottamushenkilöiden informoinnista vastaa kunnanjohtaja tai hänen sijaisensa. Tarvittaessa osastopäälliköt informoivat oman lautakuntansa puheenjohtajia. Akuuteissa tilanteissa tiedonvälityksen tulee olla säännöllistä esimerkiksi siten, että keskeiset tiedot annetaan luottamushenkilöille kerran vuorokaudessa tai tilanteen muuttuessa aiemmasta olennaisesti. Informoitavien luottamushenkilöiden yhteystiedot ovat liitteessä 6 (julkinen).

2.6 Tehostetun johtamisen ja tilanteen seurannan käynnistäminen häiriötilanteessa

Häiriötilanteiden päätöksenteko tapahtuu normaalien toimivaltuuksien ja päätöksentekojärjestelmien puitteissa. Normaaliolojen häiriötilanteissa kunnan eri osastot vastaavat toimialansa tehtävien hoitamisesta ja siihen liittyvästä johtamistoiminnasta.

Häiriötilanteiden ja poikkeusolojen johtoryhmä muodostaa kunnan toimintojen osalta häiriötilanteen hallinnassa keskeisen toiminnallisen osan. Kunnan poikkeusolojen johtoryhmä kokoontuu kulloisenkin tilanteen edellyttämässä kokoonpanossa. Johtoryhmän lisäksi siihen voi kuulua tarpeen mukaan eri asiantuntijoita tai yhteistyökumppaneita. Koollekutsujana on ensisijaisesti kunnanjohtaja tai hänen sijaisensa. Kokoonumispaikkana on ensisijaisesti Virastotalo (kunnanhallituksen kokoushuone, kunnan johtokeskus). Johtoryhmän työskentely tapahtuu kunnan johtokeskuksen suojatiloissa silloin kun suojautuminen ja/tai tilannekuvan ylläpito sitä vaatii.

Kuva 6. Kunnan toimijoiden ja toimielinten rooli kriisijohtamisessa.

Kainuun pelastuslaitos välittää kunnille ja keskeisille yhteistyökumppaneille ennakoilmoituksen Kainuun maakunnan alueen turvallisuustilanteen muutoksista (esim. lähes tyvä myrsky). Normaalijan strategista ja operatiivista riskienhallintaan hoitaa ja pelastustoimintaa johtaa Kainuun pelastuslaitos. Onnettomuus- ja häiriötilanteiden laajuttua varsinaisiksi poikkeusoloiksi pelastuslaitos johtaa väestönsuojelun toimintaorganisaatiota, joka perustetaan uhkatilanteen edellyttämässä laajuudessa. Johtamistoiminnan varmistamiseksi pelastuslaitoksen johtamissuunnittelu perustuu toimialuekohtaisiin johtokeskuksiin (Kajaani, Suomussalmi) sekä toimialueiden kunnissa sijaitseviin alajohdopaikkoihin.

Hyrnsalmen kunnan johtokeskukseen kootaan kunnan johtamisessa tarvittavia tietoja, siellä muodostetaan ja ylläpidetään kunnan tilannekuva, koordinoidaan ja yhteen sovitetaan maakunta- kuntayhtymän ja pelastustoimen yksiköiden toimintaa Hyrnsalmella sekä tarvittaessa johdetaan mainituiden yksiköiden ja muodostelmien toimintaa alueella.

2.7 Johtamispaikat

Häiriötilanteen hallinnan ja tilanteen seurannan tehostamiseksi keskeiset siihen liittyvät toiminnot keskitetään yhteen johtamispaikkaan. Normaaliohjelmien häiriötilanteissa johtamistyöskentely tapahtuu Virastotalon tiloissa. Johtokeskuksen tietoliikenne- ja varavoi-maratkaisut tulee toteuttaa häiriötilanteen johtamispaikan edellyttämällä tasolla.

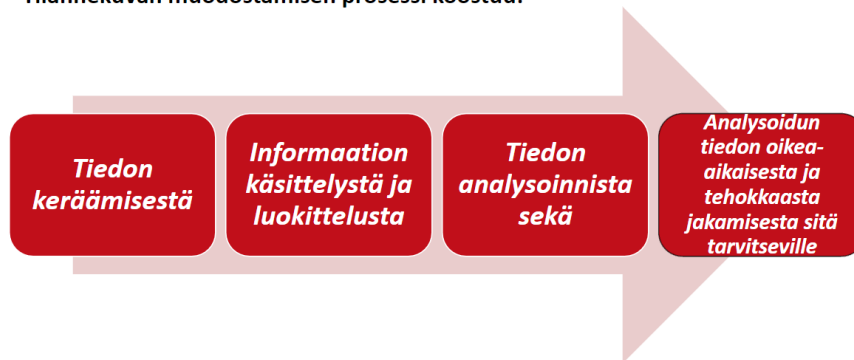
Kunnilla ei ole säädettyä veloitetta ylläpitää erillistä johtokeskusta, mutta valmiuslaki edellyttää, että julkishallinnon tulee pystyä hoitamaan tehtävänsä ja tuottamaan

palvelunsa mahdollisimman häiriöttömästi myös poikkeusoloissa. Turvallisuustilanteen vaatiessa, lähinnä poikkeusolojen ääritilanteissa, johtaminen ja sitä tukevat muut toiminnot keskitetään kunnan suojattuihin johtokeskuksiin. Mahdollisen suojatiloissa olevan johtokeskuksen käyttöönottamisesta ja valmiuden tehostamisesta normaalioloissa päättää organisaatio itsenäisesti. Tarvittaessa valtion viranomainen voi kehoittaa eri viranomaisia perustamaan johtokeskukset.

2.8 Johtaminen ja tilannetietoisuus

Tilannekuvan muodostamisella tarkoitetaan toimintaa, jossa muodostetaan kokonaiskuvaa nopeasti muuttuvasta ympäristöstä esim. onnettomuus- tai muissa häiriötilanteissa. Tilannekuvan kokoamisella luodaan edellytyksiä päätöksenteolle ja johtamiselle. Tilannekuvan luominen on tilanteen hallintaan osallistuvien toimivaltaisten viranomaisten tehtävä. Tilannekuvaa välitetään tehtäväalueelta toiselle ja muille viranomaisille.

Tilannekuvan muodostamisen prosessi koostuu:

Kuva 7. Tilannekuvan muodostamisen prosessi

Tilannekuvan muodostamisessa keskeiset tekijät ja kysymykset:

- Mitä on tapahtunut?
- Mistä häiriötilanne johtuu?
- Ketkä ovat aktiivisia toimijoita tilanteessa; ensisijainen, toissijainen?
- Mitkä ovat tilanteen vaikutukset yhteisölle yleisesti sekä omalle toiminnalle lyhyellä ja pitkällä aikavälillä?
- Tilanteen kehittymisen vaihtoehdot?
- Omat ja muiden toimijoiden toimenpiteet?
- Omien resurssien riittävyys, jakaminen ja priorisointi? Mitä muita resursseja on käytettävissä ja miten niitä saadaan käyttöön?
- Tiedottaminen; ketkä tarvitsevat tietoa? Keneltä me tarvitsemme tietoa?

Tilannetietoisuuden ja johtamisen edellytysten ylläpidon takia viestinnän tulee toimia myös häiriötilanteiden ja poikkeusolojen aikana. Varmistamalla sähkön saanti, tietojärjestelmien sekä viestiyhteyksien toimivuus mahdollistetaan tilannekuvan ylläpidon kanalta tärkeiden järjestelmien toimivuus kaikissa olosuhteissa. Vaikka yhteydenpito ja tilannetietojen välittäminen tapahtuu nykyaikaisilla teknisillä järjestelmillä, on

varauduttava myös tilannekuvan ylläpitämiseen manuaalisesti esimerkiksi sähköisen infrastruktuurin häiriötilanteita varten. Erilaiset kunnan verkostokartat, alueelliset kartat ja muu aineisto on oltava käytettävissä myös paperiversioina, samoin mahdollisuus pitää manuaalista tilanpäiväkirjaa. Häiriötilanneviestinnän varmistamiseksi kunnanjohtajalla on käytettävissä VIRVE-puhelin.

2.9 Viestinnän ja tiedottamisen peruslinjaukset

Viestinnän peruslinjaus häiriötilanteissa on, että toimivaltainen johtovastuussa oleva viranomaisella vastaa myös tilanteeseen liittyvästä viestinnästä. Muut mahdollisesti toimintaan osallistuvat puolestaan vastaavat omaan toimintaansa liittyvästä viestinnästä. Onnettomuustilanteissa tiedotusvastuu kuuluu pelastustöitä johtavalle viranomaiselle. Laajoissa häiriötilanteissa, jotka vaikuttavat kunnan palvelutuotantoon tai muutoin kunnan eri toimialojen toimintaan, keskitetään kunnan viestintä hallintopalveluille.

Kunnan tiedotustoiminnan johtaminen ja kehittäminen kuuluu myös poikkeusoloissa kunnanjohtajalle. Tiedotuspäällikkönä toimiva hallintopäällikkö vastaa käytännössä tiedotustoiminnan koordinoinnista ja ohjaamisesta.

Kunnan tiedotustoiminnan tehtävänä poikkeusoloissa on:

- ennakoida mahdolliset kriisit ja valmistautua niihin
- varmistaa kuntalaisten turvallisuus ja antaa ohjeita käyttäytymisestä erilaisissa uhka- ja häiriötilanteissa
- tiedottaa pelastusalueen väestönsuojelujärjestelyistä,
- tiedottaa poikkeusolojen aiheuttamista muutoksista kunnan organisaatioissa ja palveluissa sekä
- antaa kuntalaisille ja tiedotusvälineille totuudenmukainen ja ajantasainen kuva tilanteesta; tyydytetään kasvanutta tiedontarvetta ja estetään huhujen ja dis-informaation vaikutukset.

Kunnan kriisiviestinnän vastuut on kuvattu Hyrynsalmen kunnan viestintäsuunnitelmassa. Lisäksi käytössä on erillinen häiriö- ja kriisiviestintäohje (LIITE 1, Häiriö- ja kriisiviestintäohje). Jos tiedotusvälineiden normaalitoiminta keskeytyy kunta tiedottaa suoraan kuntalaisille toimintaorganisaation – omatoimisen varautumisen välityksellä.

2.10 Pelastuslaitoksen tuki häiriötilanteen hallinnassa

Pelastuslain 50 §:n mukaan pelastusviranomaisella voi antaa toimialaansa soveltuvaa virka-apua valtion tai kunnan viranomaisen ja laitoksen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi. Käytännössä siis pelastuslaitoksen tuki muille kunnallisille viranomaisille voi tarkoittaa myös virka-aputehtäviä.

Pelastuslaitos voi tukea/avustaa kuntaa häiriötilanteen hallinnassa ja kriisijohtamisessa mm. seuraavilla tavoilla:

- pitää yllä turvallisuustilannekuvaa ja tiedottaa ennalta uhkaavasta tilanteesta

- hälyttää tarvittaessa kunnan johtohenkilöstön
- pelastuslaitoksen johtokeskus avustaa kuntaa esimerkiksi tiedottamisessa
- perustaa tarvittaessa puhelinpalvelun
- antaa tarvittaessa vaaratiedotteita
- käynnistää tarvittaessa väestöhälytysjärjestelmän
- avustaa johtamisen tilannekuvan kokoamisessa ja laatimisessa
- avustaa viestiyhteyksienvarmenemisessa (VIRVE-verkko)

Pelastuslaitos on nimennyt palopäällikön tai palomestarin toimimaan tarvittaessa pelastuslaitoksen yhteyshenkilönä/asiantuntijana johtokeskuksessa.

On syytä huomioida, että pelastustoimintaa edellyttävissä laajoissa häiriötilanteissa (esim. suuronnettomuudet) tilanne saattaa edellyttää kaikkien pelastuslaitoksen käytössä olevien henkilöstöressurssien sitomista pelastustoimen perustehtävien hoitamiseen, jolloin pelastuslaitoksen tukimahdollisuudet voivat olla hyvinkin rajallisia.

2.11 Pelastustoiminta, väestön suojaaminen ja yhteistoiminta pelastuslaitoksen kanssa

Pelastuslain (379/2011) 32.2 §:n mukaan pelastuslaitos vastaa pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta, kun tulipalo, muu onnettomuus tai niiden uhka vaatii kiireellisiä toimenpiteitä ihmisen hengen tai terveyden, omaisuuden tai ympäristön suojaamiseksi tai pelastamiseksi, eivätkä toimenpiteet ole onnettomuuden tai sen uhan kohteeksi joutuneen omin toimin hoidettavissa tai kuulu muun viranomaisen tai organisaation hoidettavaksi.

Pelastuslaitoksen valmiutta kohotetaan tilanteen vaatimalla tavalla Kainuun pelastuslaitoksen valmiussuunnitelman mukaisesti.

2.12.1 Yhteistoiminta

Pelastuslain 46 ja 47 §:n mukaan valtion ja kunnan viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset ovat velvollisia osallistumaan pelastuslaitoksen johdolla pelastustoiminnan suunnitteluun, toimimaan onnettomuus- ja vaaratilanteissa niin, että pelastustoiminta voidaan toteuttaa tehokkaasti sekä laatimaan pelastuslaitoksen johdolla ja yhteistoiminnassa keskenään tarpeelliset suunnitelmat tehtäviensä hoitamisesta pelastustoiminnan yhteydessä ja osallistumisesta pelastustoimintaan.

Hyrnsalmen kunta ja muut yhteistoimintaviranomaiset osallistuvat pelastustoimintaan omilla organisaatioillaan. Pelastuslaitoksen yhteyshenkilö toimii asiantuntijana johtokeskuksessa ja avustaa yhteisen tilannekuvan ylläpidossa.

2.12.2 Pelastustoiminnan johtaminen

Pelastustoiminnan johtaminen toteutetaan Kainuun pelastuslaitoksen ohjeistuksen mukaisesti. Useamman toimialan viranomaisten osallistuessa pelastustoimintaan tilanteen yleisjohtajana toimii pelastustoiminnan johtaja, eli pelastusviranomainen. Yleisjohtaja vastaa tilannekuvan ylläpitämisestä ja toiminnan yhteensovittamisesta. Tilanteen yleisjohtaja voi muodostaa avukseen viranomaisten, laitosten ja toimintaan osallistuvien vapaaehtoisten yksiköiden edustajista koostuvan johtoryhmän ja kutsua asiantuntijoita

avukseen. Hyrynsalmen kunnan eri toimialojen yksiköt toimivat oman johtonsa alaisuudessa siten, että niiden toimenpiteet kokonaisuudessaan edistävät onnettomuuden tai tilanteen seurausten tehokasta torjuntaa.

2.12.3 Väestön varoittaminen

Pelastuslaitos huolehtii alueellaan väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteissa sekä siihen tarvittavasta hälytysjärjestelmästä. Väestön varoittamisen keinoja ja kanavia ovat väestöhälyttimet, kaiutinautot, radio/televisio/teksti-TV (vaaratiedote), internet ja painettu media.

2.12.4 Väestön suojaaminen

Normaaliolojen onnettomuuksissa väestö suojautuu viranomaisen määräyksestä pääasiassa asuin- ja muihin sisätiloihin. Väestönsuojiiin suojaudutaan lähinnä poikkeusolojen vakavimmissa uhkissa viranomaisen määräyksestä. Pelastuslaitoksella ja rakennusvalvonnassa on tiedot Hyrynsalmen kunnan alueen väestönsuojista. Hyrynsalmen kunnan tarvittavat toimialat (viranomaiset) avustavat tarvittaessa väestön suojaamisessa.

2.12.5 Väestön evakuointi

Väestön evakuoinnilla tarkoitetaan viranomaisten johdolla tapahtuvaa väestön tai sen osan siirtämistä pois vaaran uhkaamalta alueelta ja sijoittamista turvalliselle alueelle sekä väestön elinedellytysten ja yhteiskunnan tärkeiden toimintojen turvaaminen evakuointitilanteissa. Väestön evakuointi on osa pelastustoimintaa, joten sen suunnittelu ja toteutus tapahtuvat pelastuslaitoksen johdolla. Hyrynsalmen kunnan tarvittavat toimialat (viranomaiset) avustavat tarvittaessa väestön evakuoinnissa evakuointisuunnitelman mukaisesti.

Suppeimmillaan evakuointi voi koskea esimerkiksi yhden talon asukkaiden ja laajimmillaan useiden kuntien tai vielä laajempien alueiden koko väestön siirtämistä pois vaaran uhkaamalta alueelta ja sijoittamista turvalliselle alueelle. Hyrynsalmen kunta on laatinut evakuointisuunnitelman yhteistyössä Kainuun pelastuslaitoksen kanssa (liite 9, SALAINEN). Suunnitelma kattaa normaaliajan ja poikkeusolot.

2.12.6 Omatoiminen varautuminen

Pelastuslaitos vastaa omatoimisen varautumisen organisoinnista, toimintavalmiuteen saattamisesta ja käytöstä. Omatoimisen varautumisen toimintoja voidaan johtaa suojautumista ja evakuointia edellyttävissä tilanteissa. toiminnalla mahdollistetaan mm. ohjeiden perillemeno ja tilannekuvan kokoaminen.

Kainuun pelastuslaitoksella on käytössä omatoimisen varautumisen johtamisen toimialuejako kahteen toimialueeseen. Hyrynsalmi kuuluu Kainuun pohjoiseen toimialueeseen, jonka muodostavat Hyrynsalmen, Paltamon, Ristijärven ja Suomussalmen kunnat.

2.12 Toiminnan yhteensovittaminen

2.12.1 Yhteydenpito ja yhteistoiminta: kuntayhtymät ja muut alueelliset toimijat

Hyrynsalmen kunnan toimintojen varmistamiseksi kunnassa toimivat tai kunnan alueella vaikuttavat eri yhteistyöviranomaiset ja -tahot nimeävät valmiussuunnittelun yhteyshenkilön, jonka tehtävänä on vastata omasta valmiussuunnittelusta ja erityistilannesuunnittelusta. Tarvittaessa em. tahot perustavat häiriötilanteen vaatiman valmiusorganisaation ja sovittavat yhteen kunnan ja oman organisaation valmiussuunnitelmat. Näitä tahoja ovat mm.:

- konserniyhteisöt
- kuntayhtymät ja muut alueelliset toimijat
- naapurikunnat
- keskeiset elinkeinoelämän toimijat
- valtion paikallis-, alue- ja keskushallinto
- puolustusvoimat
- järjestöt, kirkot ja muut uskonnolliset yhdyskunnat.

Keskeisten yhteistyötahojen yhteystiedot ovat tämän suunnitelman liitteenä 7 (SALAINEN).

3 Poikkeusolojen valmiussuunnitelma, varautuminen poikkeusoloihin

3.1 Poikkeusolojen vaikutukset kunnan toimintaan ja toimintaedellytyksiin

Kunnan viranomaisten on varmistettava tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa valmiussuunnittelulla ja etukäteisvalmisteluilla. Poikkeusolot toteaa tasavallan presidentti yhdessä valtioneuvoston kanssa.

Poikkeusoloja ovat valmiuslain 3 §:n mukaan:

- 1) Suomeen kohdistuva aseellinen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettava hyökkäys ja sen välitön jälkitila
- 2) Suomeen kohdistuva huomattava aseellisen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettavan hyökkäyksen uhka, jonka vaikutusten torjuminen vaatii tämän lain mukaisten toimivaltuuksien välitöntä käyttöön ottamista;
- 3) väestön toimeentuloon tai maan talouselämän perusteisiin kohdistuva erityisen vakava tapahtuma tai uhka, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti vaarantuvat;
- 4) erityisen vakava suuronnettomuus ja sen välitön jälkitila
- 5) vaikutuksiltaan erityisen vakavaa suuronnettomuutta vastaava hyvin laajalle levinnyt vaarallinen tartuntatauti; sekä
- 6) sellainen
 - a) julkisen vallan päätöksentekokykyyn;
 - b) rajaturvallisuuden tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen;
 - c) välttämättömien sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen palvelujen saatavuuteen;
 - d) energian, veden, elintarvikkeiden, lääkkeiden tai muiden välttämättömien hyödykkeiden saatavuuteen;
 - e) välttämättömien maksu- ja arvopaperipalvelujen saatavuuteen;
 - f) yhteiskunnallisesti kriittisten liikennejärjestelmien toimivuuteen; tai
 - g) edellä a–f alakohdassa lueteltuja toimintoja ylläpitävien tieto- ja viestintätekniisten palvelujen tai tietojärjestelmien toimivuuteen

kohdistuva uhka, toiminta, tapahtuma tai näiden yhteisvaikutus, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti ja laajamittaisesti estyvät tai lamaantuvat tai joka muulla näihin vakavuudeltaan rinnastuvalla tavalla erityisen vakavasti ja olennaisesti vaarantaa yhteiskunnan toimintakykyä tai väestön elinmahdollisuuksia.

Valmiuslain tarkoituksena on poikkeusoloissa suojata väestöä sekä turvata sen toimeentulo ja maan talouselämä, ylläpitää oikeusjärjestystä, perusoikeuksia ja ihmisoikeuksia sekä turvata valtakunnan alueellinen koskemattomuus ja itsenäisyys (1 §). Näiden

tavoitteiden toteuttamiseksi viranomaisille voidaan antaa laajempia toimivaltuuksia, jos tilanne ei ole hallittavissa viranomaisten säännönmukaisin toimivaltuuksin. Poikkeusoloissakin voidaan käyttää vain sellaisia toimivaltuuksia, jotka ovat välttämättömiä ja oikeasuhtaisia lain tarkoituksen saavuttamiseksi.

Valmiuslain toimivaltuuksien käyttöönotolla voi olla monenlaisia vaikutuksia kunnan toimintaan ja toimintaedellytyksiin. Toimivaltuudet voivat vaikuttaa kunnan kannalta muun muassa velvoitteita lisäävästi (esim. säännöstelyn toimeenpano ja valvontatehtävät), velvoitteita supistavasti (esim. luopuminen määräaikojen noudattamisesta, opetuksen keskeyttäminen) tai kunnan toimintaan muutoin (esim. palkkasäännöstely ja palvelussuhteen ehdoista poikkeaminen).

Puolustustilalain 1 §:n mukaan voidaan saattaa voimaan *puolustustila* Suomeen kohdistuvan sodan aikana sekä siihen rinnastettavissa vakavasti yleisen järjestyksen ylläpitämiseen vaikuttavissa sisäisissä, väkivaltaisissa levottomuuksissa. Puolustustilan aikana voi puolustustilalain säännöksiä soveltamisella voi olla suuri merkitys kunnan toimintaan.

3.2 Kunnan hallinto poikkeusoloissa

Kunnan päätöksenteko saattaa poikkeusoloissa edellyttää erityisjärjestelyjä. Valmiuslain 108 §:llä on pyritty mahdollistamaan nopeampi ja joustavampi päätöksenteko poikkeusoloissa. Säännöksen mukaan kuntalain 54.4 §:n estämättä kunnanvaltuusto voidaan poikkeusoloissa kutsua koolle välittömästi ja valtuusto on päätösvaltainen, kun enemmän kuin puolet valtuutetuista on läsnä. Jos valtuustoa ei saada koolle päätösvaltaisena ja painavat syyt edellyttävät välitöntä päätöksentekoa, kunnanhallituksella on oikeus päättää niistä asioista, jotka koskevat kunnan hallinnon järjestämistä, johto- ja hallintosääntöä, toimivallan siirtämistä, talousarviota ja veroja sekä muista valtuuston päätettäväksi säädetyistä asioista. Kunnanhallituksen on mahdollisimman pian saatettava nämä päätökset valtuuston päätettäväksi. Kunnanhallituksen päätös on voimassa, kunnes valtuusto on päättänyt asiasta.

Puolustustilan aikana sotilasviranomaisille voidaan antaa välittömän hyökkäysuhan alaisella alueella laajoja valtuuksia mm. oikeus määrätä luovuttamaan alueita puolustukseen käytettäville joukoille sekä näiden toimintaedellytysten turvaamiseksi tarpeellisia hyödykkeitä, kuten työkoneita tai polttoaineita.

3.3 Valmiustoiminta poikkeusoloissa

Valmiuden säätelystä (tehostamisesta) puhuttaessa käytetään usein asteikkoa:

- perusvalmius
- tehostettu valmius
- täysvalmius

Valmiutta kohotetaan joustavasti tilanteen vaatimusten mukaisesti. Usein poikkeustilanteissa riittää valmiuden kohottaminen vain joissakin tehtävissä tai tietyillä alueilla kunnassa. Hyrynsalmen kunnassa voidaan kunnanjohtajan päätöksellä ottaa käyttöön myös erityinen johtamisvalmius, jolla tarkoitetaan tiettyjen henkilöiden paikallaolovelvoitetta tai määrääjassa työpaikalle saapumisvelvoitetta. Sillä mahdollistetaan nopea tilanteisiin reagointi ja johtamisvalmiuden nosto uhkatilanteen edellyttämällä tavalla.

Perusvalmiudessa organisaatio toimii silloin, kun mitään erityistä kunnan toimintoihin vaikuttavaa, ennakolta havaittavissa olevaa, häiriötä tai turvallisuusuhkaa ei ole. Perusvalmiudessa on valmiussuunnitelmat tehty, henkilöstö varattu ja osin koulutettu, toimintavaraudet tehty ja viestiyhteydet varattu ja osin rakennettu. Toimialakohtaisesti hankitaan materiaalia, luodaan varmuusvarastoja ja tehdään tarvittavan kaluston ja materiaalin hankintasuunnitelmat.

Tehostetussa valmiudessa ylläpidetään jatkuva johtamisvalmius ja toimintaa on tehostettu tarkoituksena hallita uhkaava tai jo syntynyt poikkeustilanne. Se on valmiustila, joka on mahdollista toteuttaa toimialakohtaisin, häiriötilanteesta selviytymisen edellyttämin sisäisin päätösin ja viranomaisten säännönmukaisin toimivaltuuksin ja siitä on mahdollista siirtyä täysvalmiuteen lyhyen ajan puitteissa. Tehostettuun valmiuteen siirtyään Kainuun johtokeskuksen käskystä. Tämän suunnitelman lähtökohta on, että Hyrynsalmella kyetään siirtymään perusvalmiudesta tehostettuun valmiuteen kunkin toimialan tärkeimmiltä osilta kahdessa vuorokaudessa.

Täysvalmius on valmiustila, jossa kaikki voimavarat otetaan käyttöön ja ne keskitetään häiriö- ja kriisitilanteen aiheuttamien vaikutusten ehkäisemiseksi ja niistä selviytymiseksi. Täysvalmiuden saavuttaminen ei onnistu ilman viranomaisten lisätoimivaltuuksia, joista on säädetty valmiuslaissa. Lisätoimivaltuuksia voidaan ottaa käyttöön, jos valtioneuvosto, yhteistoiminnassa presidentin kanssa, toteaa maassa vallitsevan poikkeusolot. Tällöin voidaan valtioneuvoston asetuksella (käyttöönottoasetus) päättää valmiuslain säännösten soveltamisen aloittamisesta.

Toimenpiteet valmiuden tehostamisessa on kuvattu liitteessä 8 Tehtävät siirryttäessä tehostettuun valmiuteen ja täysvalmiuteen (SALAINEN).

3.4 Varausjärjestelyt ja varaamisen vastuut

3.4.1 Henkilöstön varaamisen vastuut kuntakonsernissa

Hyrynsalmen kunta varaa henkilöstöä poikkeusoloja varten kriittisiin töihin. Tällöin työntekijän sodanajan tehtävä on toimia työnantajansa palveluksessa. Hyrynsalmen kunta tekee VAP-esitykset (Vapautettu aseellisesta palveluksesta) puolustusvoimien kanssa tehdyn yhteistoiminta-asiakirjan yhteistoimintaperiaatteiden mukaisesti. Henkilöstön varaaminen tehdään keskitetysti kunnan johtoryhmän valmistelemana.

Puolustusvoimien aluetoimistot ratkaisevat asevelvollisia koskevat varaushakemukset. Varaukset tarkastetaan yhden - kolmen vuoden välein ja aina, mikäli toimintamenetelmissä, organisaatiossa tai henkilöstössä tapahtuu huomattavia muutoksia.

Kunnan henkilövaraukset on merkitty liitteeseen 5 (SALAINEN).

3.4.2 Vastuut rakennusvarauksista

Poikkeusolojen toimintoja varten tehdyt rakennusvaraukset ehkäisevät päällekkäisiä eri toimijoiden tilojen käyttöä koskevia suunnitelmia. Rakennusvaraukset tehdään keskitetysti teknisten palvelujen osastopäällikön johdolla ja toimitetaan Aluehallintovirastolle. Kunnan omat tilat ovat käytettävissä ilman erillisvarauksia.

Pelastustoimen-, lääkinnällisen pelastustoimen-, ensiaputoiminnan-, sairaankuljetuksen-, psykososiaalisen avun- ja huollon tilantarpeet käsitellään Kainuun pelastuslaitoksen ja Kainuun hyvinvointialueen valmiussuunnitelmissa.

3.4.3 Vastuu ajoneuvo- ja työkonevarauksista

Ajoneuvo- ja työkonekaluston varaukset tehdään tarvittaessa keskitetysti ELY-keskuskelle. Varauksista vastaa teknisten palvelujen osastopäällikkö. Varattavan kaluston määrä on mitoitettava niin, että välttämättömät työt voidaan suorittaa. Kunnan omistuksessa oleva kalusto on käytettävissä ilman varaamista.

3.5 Väestönsuojelutehtävät ja väestönsuojeluorganisaatio

Väestönsuojelutehtävien jako kunnan varautumisen näkökulmasta:

- osa pelastuslaissa tarkoitettuun pelastustoimintaan osallistumista aseellisissa selkkauksissa ja niiden aikana tapahtuvissa onnettomuuksissa; suunnittelu tapahtuu pelastuslaitoksen johdolla ja yhteensovittamana
- osa muuta toimintaa kuin pelastustoimintaa; kukin viranomainen, toimiala tai organisaatio hoitaa sille kuuluvia väestönsuojelutehtäviään ko. hallinnonalan lainsäädännön mukaisesti sekä ottaa ne huomioon varautuessaan toimintaansa aseellisissa poikkeusoloissa. Lain 65 §:n (palvelussuhteeseen liittyvät tehtävät väestönsuojelussa) mukaan valtion ja kunnan viranomaisen, laitoksen ja liikelaitoksen sekä muun julkisyhteisön vastuulla olevat väestönsuojelutehtävät ja niihin varautuminen sekä tarvittava koulutus kuuluvat niissä palvelevan viran- tai toimenhaltijan virkavelvollisuuksiin ja työsopimussuhteessa olevan henkilön tehtäviin.

Kainuun pelastuslaitos huolehtii alueensa väestönsuojelusuunnitelmien ja toiminnan yhteensovittamisesta. Kainuun kunnat ovat velvollisia laatimaan pelastuslaitoksen johdolla ja yhteistoiminnassa keskenään tarpeelliset suunnitelmat tehtäviensä hoitamiseksi väestönsuojelussa. Väestönsuojelusuunnitelmia ei tarvitse tehdä erikseen, vaan kullekin

hallinnonalalle kuuluviin väestönsuojelutehtäviin varautuminen ja niihin liittyvä suunnittelu sisältyy muuhun valmiussuunnitteluun. Kukin viranomainen huolehtii itse poikkeusolojen väestönsuojelutehtäviin tarvitsemansa henkilöstön varaamisesta ja kouluttamisesta. Oheiseen kuvaan on koottu väestönsuojelutehtävien vastuuviranomaiset, jota käytetään soveltaen paikallisiin olosuhteisiin.

Väestönsuojelutehtävä	Viranomainen/toimija
Hälytystoiminta, vastaanottaminen, välttäminen, väestöhälyttimet	SM/Hätäkeskuslaitos/PV/ pelastuslaitos/kunta
Evakuointi: Viranomaistoiminta, vapaaehtoinen evakuoituminen, väestönsiirrot	VN/SM/ELY- keskuskeskukset pelastuslaitos/kunta/ PV
suojista huolehtiminen	Omistaja/rakennusvalvonta/ pelastuslaitos
pimennystoimenpiteiden hoito	PV/kiinteistön omistajat
pelastustoiminta; (≠ pelastuslaissa tarkoitettu <i>pelastustoiminta</i>)	Pelastuslaitos
lääkintähuolto, ensiapu ja hengellinen huolto	SOTE / seurakunnat
sammutustoiminta	Pelastuslaitos / PV
vaarallisten alueiden tiedustelu ja merkitseminen	PV / Pelastuslaitos
puhdistustoiminta ja vastaavat suojelutoimenpiteet	Ympäristöviranomaiset/PV/kunta/ Pela
tilapäismajoituksen järjestäminen ja tarvikkeiden jakelu	Kunta / SOTE
osallistuminen hätätilanteessa järjestyksen palauttamiseen ja ylläpitämiseen tuhoalueilla	Poliisi / PV
välttämättömien julkisten palvelujen kiireinen kuntoon saattaminen	Kunta
surmansa saaneista huolehtiminen	Puolustusvoimat/seurakunnat/ kunnat
avustaminen elintärkeiden kohteiden säilyttämiseksi	Valtio /kunta/pelastuslaitos
edellä mainittujen tehtävien edellyttämät lisätoimenpiteet, mukaan lukien suunnittelu ja järjestely, muttei rajoittuen näihin	Yhteistoiminta

Lähde: Sisäministeriö, 2021.

Listaus on suuntaa antava, ei kattava. Se ei myöskään huomioi järjestöjä ym. toimijoita

Kuva 8. Väestönsuojelutehtävien vastuuviranomaiset.

Geneven yleissopimukset (SopS 8/1955)
 Yleissopimusten lisäpöytäkirjat (SopS 82/1980)
 Valmiuslaki

4 SUUNNITELMAN LIITTEET

Julkiset liitteet

Liite 1 Häiriö- ja kriisiviestintäohje

Liite 4 Valmiustehtävien ja vastuiden erittely

Liite 6 Informoitavat luottamushenkilöt

Salaiset liitteet

Alla luetellut Hyrynsalmen kunnan valmiussuunnitelman yleisen osan liitteet ovat salaisia julkisuuslain (621/1999) 24 §:n perusteella.

Liite 2 Riskianalyysi

Liite 3 Keskeiset uhkatilanteet, vaikutukset ja varautuminen

Liite 5 Kunnan valmiussuunnittelun johtoryhmän ja johtokeskuksen vastuuhenkilöt ja tehtävät sekä VAP-varaukset

Liite 7 Keskeiset yhteistyötahot, yhteystiedot

Liite 8 Tehtävät siirryttäessä tehostettuun ja täysvalmiuteen